

2020

Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen

Vlaanderen-brede inzet van toekomstige leraren kleuteronderwijs en lager onderwijs ter ondersteuning van basisscholen in coronatijden

COLOFON

© april 2020 Kleine Kinderen Grote Kansen

Foto's: © Frank Toussaint voor Kleine Kinderen Grote Kansen

Deze nota is een initiatief van Kleine Kinderen Grote Kansen, een Vlaanderen-breed netwerk van alle lerarenopleidingen kleuteronderwijs en lager onderwijs. De nota werd afgetoetst bij de onderwijskoepels en goedgekeurd door de minister van Onderwijs in april 2020. Verwijs naar deze nota aan de hand van onderstaande referentie:

Frijns, C., Verschaeve, S., Martens, V., Roels, L., Avau, G., & Sakali, S. (2020). *Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen*. Vlaanderen-brede inzet van toekomstige leraren kleuteronderwijs en lager onderwijs ter ondersteuning van basisscholen in coronatijden. Brussel: Kleine Kinderen Grote Kansen.

Deze nota is ook beschikbaar via www.grotekansen.be. Voor meer informatie over deze nota neem contact op met carolien@grotekansen.be en sofie@grotekansen.be.

INHOUD

Samenvatting	4
1. Inleiding: Grote onderwijskansen in coronatijden	5
2. Eén doel, drie pijlers	6
3. Aanpak: Teamteaching en samenwerkend leren als gemeenschappelijk raamwerk	7
Bijlage 1: Modellen teamteaching	9
Bijlage 2: Teamteaching in de praktijk	10
Bijlage 3: FAQ's	
FAQ's Lerarenopleidingen	11
FAQ's Basisscholen	12
FAQ's Ondersteuningsorganisaties	12
Bijlage 4: Optionele inspiratie	13

SAMENVATTING

Deze nota werd geschreven in april 2020, toen er sprake was van digitaal onderwijs.

De coronacrisis stelt de basisscholen op de proef. Zodra de basisscholen op afstand en fysiek weer lessen geven, zijn alle helpende handen nodig, zeker als het gaat om kwetsbare leerlingen. Het Vlaanderen-brede Kleine Kinderen Grote Kansen-netwerk stimuleert daarom een **'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage** waarbij studenten kleuteronderwijs en lager onderwijs ingezet kunnen worden om samen met de basisschoollerares te teamteachen. In deze nota stellen we drie pijlers voor, voorzien van praktijkgerichte tips, die te concretiseren zijn volgens de mogelijkheden en behoeften van de basisscholen en lerarenopleidingen. Samen zetten we in op grote onderwijskansen voor alle leerlingen. [#grotekansen](#)

INLEIDING

GROTE ONDERWIJSKANSEN IN CORONATIJDEN

De coronacrisis vraagt meer dan ooit om gedifferentieerd onderwijs, waarbij we ons ten volle inzetten voor grote onderwijskansen voor alle kinderen, met name risicoleerlingen. Zodra de basisscholen weer lesgeven en nieuwe leerstof aanbieden, digitaal dan wel fysiek, zijn alle helpende handen nodig om alle leerlingen zoveel mogelijk volwaardige leerkanalen op maat te bieden ([Van den Branden, 2020](#)). Het Vlaanderen-brede netwerk Kleine Kinderen Grote Kansen, waarin alle lerarenopleidingen kleuteronderwijs en lager onderwijs zich verenigen, bundelt de krachten om samen een antwoord te formuleren op de maatschappelijke vraag naar gedifferentieerd onderwijs. Katholiek Onderwijs Vlaanderen roept in de recente krachtlijnen voor samenwerking tussen de lerarenopleidingen en leerplichtonderwijs bijvoorbeeld op om stagiaires aan de lerarenopleidingen in te schakelen voor gedifferentieerd onderwijs in de vorm van ondersteuning bij afstandsonderwijs en teamteaching in de klassen ([KOV, 2020](#)). Het GO! en OVSG formuleren een soortgelijke oproep. We moedigen daarom alle lerarenopleidingen aan om hun studenten samen met de mentoren op de basisschool een team te laten vormen om alle kinderen zoveel mogelijk volwaardige leerkanalen te bieden.

Het Vlaanderen-brede vervolgtraject (2019 - 2020) van Kleine Kinderen Grote Kansen zet in op grote onderwijskansen voor alle kinderen en maakt werk van competenties als kwaliteitsvolle leerkracht-kind interacties voeren, warme leerkracht-kind relaties onderhouden en positief omgaan met diversiteit. In de Kleine Kinderen Grote Kansen-projecten staat samenwerking tussen lerarenopleidingen en basisscholen centraal gericht op grote onderwijskansen. Het voorstel dat we in deze nota toelichten speelt nog sterker op die samenwerking in. In deze nota bespreken we het uitgangspunt voor de inzet van de toegekende projectmiddelen, het doel van de alternatieve stage-invulling en de aanpak.

Het uitgangspunt voor de wijziging van de projecten en de bijbehorende projectmiddelen is een en-en-verhaal:

- We stimuleren, ten eerste, gezamenlijke inzet op een **'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage** waarvoor studenten aan de lerarenopleidingen kleuteronderwijs en lager onderwijs ingeschakeld kunnen worden. Zij kunnen samen met de basisschoolleraren ingezet worden voor gedifferentieerd onderwijs ([Van den Branden, 2020](#)).
- We maken, ten tweede, een bijgestuurde rapportering mogelijk over de reeds bereikte doelstellingen van de oorspronkelijke projecten, met als doel: **ontsluiting van inspirerende praktijken voor het volledige Kleine Kinderen Grote Kansen-netwerk**. We zijn ons ervan bewust dat het merendeel van de lerarenopleidingen de uitvoering van de projecten on *hold* heeft moeten zetten gezien de coronamaatregelen. De oorspronkelijke timing en opzet zijn met andere woorden stevig in het gedrang gekomen (zie resultaten inventarisatie coronasurvey). Daarom zetten we actief in op de ontsluiting van reeds bereikte *good practices* die voor het volledige onderwijsveld inspirerend kunnen zijn als het gaat om grote onderwijskansen:
 - Elke hogeschool brengt bij voorkeur van één basisschool een *good practice* in beeld die met het volledige netwerk digitaal gedeeld kan worden. Een aangepaste leidraad voor een beknoptere rapportering volgt.
 - Voor de rapportering over de 'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage bevragen we het aantal studenten dat aan de stage deelneemt en brengen we een aantal praktijken in kaart.
 - De rapportering over de impact van KKGK op de lerarenopleidingen zelf blijft grosso modo hetzelfde, rekening houdend met het feit dat het derde lerend netwerk niet fysiek maar digitaal zal plaatsvinden en er bijgevolg beperktere expertise-uitwisselingsmogelijkheden zijn.

EÉN DOEL, DRIE PIJLERS

Het doel van de 'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage is om, eens de basisscholen operationeel zijn, met de hulp van toekomstige leraren sterker in te zetten op gedifferentieerd onderwijs en meer gelijke onderwijskansen te realiseren. We onderscheiden daarbij **drie pijlers**:

1

ondersteuning van de mentor op afstand en ondersteuning bij de vormgeving van digitaal onderwijs

Aanpak: studenten kunnen ingeschakeld worden bij de vormgeving van digitaal onderwijs. Ze ontwikkelen lesmaterialen (lager onderwijs), lesactiviteiten of spelimpulsen (kleuteronderwijs) op afstand die aangepast zijn aan de behoeften van de basisschool.

Timing: digitaal mogelijk na de paasvakantie

2

digitale en/of fysieke buddy-ondersteuning van risicoleerlingen

Aanpak: studenten kunnen ingezet worden ter individuele ondersteuning van risicoleerlingen. Dat kan op afstand en/of fysiek, afhankelijk van de geldige coronamaatregelen. De studenten bieden extra ondersteuning (online of offline), voeren kwaliteitsvolle gesprekken met de buddyleerling ([Klasse, 2017](#)), helpen bij huiswerk (lager onderwijs) en zetten in op een warme relatie met de buddyleerling om hun geestelijke gezondheid in crisistijden te beschermen ([Klasse, 2020](#)).

Timing: digitaal mogelijk na de paasvakantie

3

teamteaching in de klas

Studenten kunnen ingeschakeld worden bij de vormgeving van gedifferentieerd onderwijs in de klas. De basisschoolleraar en student vormen samen een sterk team om onderwijs op maat te realiseren. In wat volgt, bespreken we hoe dit aangepakt kan worden.

Timing: mogelijk vanaf 18 mei (tenzij de coronamaatregelen wijzigen)

Concreet stellen we het volgende scenario voor, waarbij hogescholen prioriteit kunnen geven aan de stages van afstuderende studenten:

- 📍 Eerstejaarsstudenten en tweedejaarsstudenten kunnen, volgens eigen invulling van de hogeschool, aan pijler 1 en 2 meewerken. Pijler 1 en 2 zijn met andere woorden *optioneel* en inzetbaar waar mogelijk.
- 📍 Derdejaarsstudenten gaan aan de slag met pijler 3: zij kunnen samen met de mentor teamteachen tijdens hun fysieke stage op de basisscholen. Pijler 3 vormt, kortom, een *gemeenschappelijke pijler* van elke lerarenopleiding.

AANPAK

TEAMTEACHING EN SAMENWERKEND LEREN ALS GEMEENSCHAPPELIJK RAAMWERK

Om pijler 3 van de 'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage concreet vorm te geven, werken we met een gemeenschappelijk raamwerk. We zetten in op *teamteaching* en samenwerkend leren, waarbij de student, basisschoolleraar en stagebegeleider de krachten bundelen en samen afspraken maken. Wat houden teamteaching en samenwerkend leren precies in?

 Teamteaching: de student en basisschoolleraar kiezen samen welke modellen het meest aangewezen zijn, passend bij de te bereiken leerplandoelen en de klasgroep (Meirsschaut & Ruys, 2018). Wil je snel weten waarover teamteaching gaat? Bekijk [dit filmpje](#) van 3 minuten! Als bijlage 1 vind je ook een overzicht van alle modellen en de **teamteachingsmodellen** die het meest inzetbaar zijn voor **gedifferentieerd onderwijs**.

 Samenwerkend leren: gedurende de 'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage is er aandacht voor zowel homogene groepen op niveau als samenwerkend leren van leerlingen in heterogene groepen. Het is dus van belang om niet enkel in homogene niveaugroepen te werken om gedifferentieerd onderwijs te realiseren. Onderzoek laat immers ook positieve effecten zien van samenwerkend leren in heterogene groepen op de taalontwikkeling van alle leerlingen, en met name risicoleerlingen ([Frijns, 2019](#); [Vanbuel et al., 2017](#)).

Ter ondersteuning van de 'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage schenkt de Koning Boudewijnstichting elke hogeschool een pakket [babbelkaartjes](#) die ontwikkeld zijn om teamteaching in de praktijk te ondersteunen (zie ook bijlage 2).

VRAGEN?

- 📍 Zit je nog met een praktische vraag? Bekijk dan de praktische aanpak als bijlage 2 en FAQ's als bijlage 3.
- 📍 Zoek je bijkomende inspiratie? Grasduin door de inspiratiebronnen in bijlage 4.
- 📍 Wil je zelf graag inspirerende praktijken delen zodat deze in het Kleine Kinderen Grote Kansen-netwerk verspreid kunnen worden? Neem contact op met Carolien Frijns en Sofie Verschaeve.
- 📍 Wil je een samenvatting bekijken van de grote onderwijskansenaanpak? Bekijk dan [dit filmpje](#).

Samen maken we werk van grote onderwijskansen! [#grotekansen](#)

Carolien Frijns & Sofie Verschaeve

projectleiders Kleine Kinderen Grote Kansen
carolien@grotekansen.be en sofie@grotekansen.be

Veerle Martens

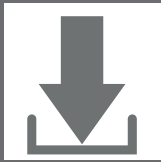
Opleidingshoofd Educatieve Bachelor Kleuteronderwijs aan Arteveldehogeschool
veerle.martens@arteveldehs.be

Saïda Sakali

Koning Boudewijnstichting
Sakali.S@Kbs-frb.be

Liesbeth Roels en Goedele Avau

Departement Onderwijs en Vorming
liesbeth.roels@ond.vlaanderen.be en goedele.avau@ond.vlaanderen.be

BIJLAGE 1

MODELLEN TEAMTEACHING

Er zijn in totaal zeven modellen, zoals weergegeven in de figuur op de volgende pagina, die voor teamteaching ingezet kunnen worden. Modellen die het best aansluiten bij de vormgeving van gedifferentieerd onderwijs zijn het observatiemodel, het ondersteuningsmodel, het hoekenwerkmodel en het parallel model. Waarvoor zet je deze vier modellen in?

- De leraren willen bij de start van de lessen inzicht krijgen in de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van de leerlingen en kiezen voor het observatiemodel: de eerste leraar geeft les, de tweede leraar observeert de leerlingen en stelt vast wie extra ondersteuning nodig heeft.
- De leraren willen de leerlingen, in de grote groep of in kleine groepjes, extra begeleiden bij de verwerving van leerinhoud. Ze kiezen voor
 - het ondersteuningsmodel: de eerste leraar geeft de les, de tweede leraar ondersteunt de leerlingen;
 - het parallel model: de leerlingen worden ingedeeld in niveaugroepen of in heterogene groepen, elke leraar neemt een groep bij zich;
 - het hoekenwerkmodel: de leraren begeleiden elk een groepje leerlingen in een hoek en laten de groepjes doorschuiven.

HET OBSERVATIEMODEL

HET COACHINGSMODEL

HET ONDERSTEUNINGSMODEL

HET SEQUENTIEEL MODEL

HET PARALLEL MODEL

HET HOEKENWERKMODEL

HET INTERACTIEF MODEL

(Meirsschaut & Ruys, 2018, p. 28)

BIJLAGE 2

TEAMTEACHING IN DE PRAKTIJK

Het zal in de praktijk niet steeds mogelijk zijn om alle teamteachingstappen uit te voeren zoals in de [leidraad](#) beschreven, met name: (1) samen de les voorbereiden, (2) samen de les uitvoeren en (3) samen de les evalueren. Meer dan een 'perfecte' teamteachingsles neer te zetten, gaat het om de realisering van grote onderwijskansen door middel van gedifferentieerd onderwijs. Het is dus niet erg als de drie stappen in de praktijk niet steeds uitgevoerd kunnen worden. Het is wel van belang om afspraken te maken over de voorbereidingen, de aanpak als het wellicht moeilijker loopt en de inzet van talenten.

- **Vorbereiding van lessen en activiteiten**
Wie neemt het voortouw voor welke les of activiteit? Voor het ondersteuningsmodel kan het zo zijn dat de ene keer de basisschoolleraar het voortouw neemt als eerste leraar en de stagiaire meedraait als tweede leraar. De andere keer is de stagiaire de eerste leraar en degene die dus de meeste voorbereidingen treft, en de basisschoolleraar de tweede leraar die de leerlingen extra ondersteunt. De basisschoolleraar en student maken hier samen afspraken over.
- **Communicatie**
Wat kan er gedaan worden als het moeilijker loopt? Hoe communiceren we daarover? Het is heel menselijk dat er tijdens teamteaching kleine ergernissen ontstaan. Dat is niet erg zolang er over gesproken kan worden. De stagebegeleider kan hierbij ondersteunen indien nodig. Ook de [babbelkaartjes](#) over teamteaching bieden hiervoor de nodige ondersteuning.
- **Talenten**
Wie is waarin sterk? Welke talenten kunnen in teamteaching nog meer tot hun recht komen? Meer dan ooit is het van belang om alle helpende handen talentgericht in te zetten. Is de student een kei in kwaliteitsvolle gesprekken voeren met kinderen? Voer dan zeker een hoekenwerkmodel in met zo'n babbelhoek.

Bovenstaande vragen zijn gebaseerd op de [babbelkaartjes](#) over teamteaching.

BIJLAGE 3

FAQ'S

De gewijzigde aanpak roept wellicht vragen op. We zetten hieronder de belangrijkste vragen en de bijbehorende antwoorden op een rij.

FAQ' LERARENOPLEIDINGEN

- Hoe kun je als stagebegeleider de student en basisschoolleraar zo goed mogelijk ondersteunen?*
De stagebegeleider van de hogeschool heeft extra aandacht voor de realisering van **grote onderwijskansen**. De stagebegeleider reikt tips aan (zie ook Bijlage 4 voor een optionele inspiratielijst) en is vrij om bij te springen wanneer nodig. De stagebegeleider ontziet de basisschoolleraars ook zoveel mogelijk van extra werkbelasting zoals stageadministratie.
- Hoe kun je als stagebegeleider differentiëren tussen studenten?*
De stagebegeleider van de hogeschool en basisschoolleraar schatten in wat haalbaar is per student. We beogen een **winsituatie** tussen de behoeften van de school en de leeransen van de student. De leeransen van de student worden dus niet geschaad.
- Hoe quoteer je als stagebegeleider deze 'Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen'-stage?*
De wijze waarop de hogescholen deze stage begeleiden en quoteren, valt binnen hun eigen reeds opgezette systeem. Deze stage-invulling wordt dus **geïntegreerd in het beoordelingssysteem** van de lerarenopleiding.
- Onze lerarenopleiding heeft een tekort aan stagescholen voor de studenten. Waar kan ik terecht voor bijkomende stageplaatsen op basisscholen?*
Je kunt allereerst nagaan of scholen in je **stagenetwerk** behoefte hebben aan extra studenten. Als dat niet het geval is, dan kun je in tweede instantie contact opnemen met de **pedagogisch begeleidingsdiensten**. Zij weten welke basisscholen behoefte hebben aan extra ondersteuning. Je kunt hiervoor terecht bij onderstaande contactpersonen.

Pedagogische begeleidingsdienst	Contactpersoon	E-mailadres
GO!	Marijn Vandevelde	Marijn.vandevelde@g-o.be
Katholiek Onderwijs Vlaanderen	Frederik Maes	frederik.maes@katholiekonderwijs.vlaanderen
OVSG	Steven De Laet	steven.delaet@ovsg.be
Provinciaal Onderwijs Vlaanderen	Marieke Van Nieuwenhuyze	marieke.van.nieuwenhuyze@pov.be
Federatie van Onafhankelijke Pluralistische Emancipatorische Methodescholen (FOPEM)	Vincent Vandevyvere	vincent.vandevyvere@gmail.com
Federatie Steinerscholen	Arnout De Meyere & Tine Schürg	arnout.de.meyere@steinerscholen.be tine.schurg@steinerscholen.be
VOOP: VONAC	Johan Royeaerd	johan.royeaerd@voop.be
IPCO	Nele Boelens	info@mijnnoogappel.be

BIJLAGE 3

FAQ'S

FAQ'S BASISCHOLEN

1. *Welke stageonderwerpen geef ik het best op aan de studenten?*

Het is voor iedereen het interessantst als je onderwerpen opgeeft waarmee jij en/of de student daadwerkelijk aan de slag kunnen. We kiezen dus voor **bruikbaar materiaal**. Studenten kunnen je helpen bij de ontwikkeling van kennisclips voor afstandsonderwerp, bij de uitwerking van lessen voor de leerjaren die naar de basisschool komen zodra het mag en bij ondersteuning van risicoleerlingen. Hoe bruikbaar en relevanter de stageonderwerpen, hoe beter!

2. *Ik wil graag een extra student op mijn school ter ondersteuning. Met wie neem ik contact op?*

De communicatie over de Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen-stage verloopt via de lerarenopleidingen. Je neemt het best contact op met de **lerarenopleiding waarmee je al samenwerkt**. De meeste lerarenopleidingen vragen of je school behoefte heeft aan extra stagiaires en proberen op dit verzoek in te gaan indien mogelijk. Mocht je nog geen samenwerking hebben met een lerarenopleiding, meld je dan bij de **pedagogische begeleidingsdiensten**. Je vindt de contactpersonen bij vraag 4 van FAQ's lerarenopleidingen. Kortom: de lerarenopleiding waarmee je al samenwerkt vormt je **eerstelijnscontact**. De pedagogische begeleidingsdiensten zijn je **tweedelijnscontact**.

3. *Ik zoek ondersteuning bij de vormgeving van teamteaching. Bij wie kan ik daarvoor terecht?*

Je kunt allereerst de **bronnen van deze nota** raadplegen voor toegankelijke uitleg over teamteaching. Je kunt ook terecht bij de pedagogische begeleidingsdiensten. Je vindt de contactpersonen van de **pedagogische begeleidingsdiensten** voor deze Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen-stage bij vraag 4 van FAQ's lerarenopleidingen.

FAQ'S ONDERSTEUNINGSORGANISATIES

1. *Ik zoek studenten ter ondersteuning van kwetsbare gezinnen. Bij wie kan ik daarvoor terecht?*

De communicatie over de Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen-stage verloopt via de lerarenopleidingen. Je neemt het best contact op met de **lerarenopleiding waarmee je al samenwerkt**. De meeste lerarenopleidingen vragen of je school behoefte heeft aan extra stagiaires en proberen op dit verzoek in te gaan indien mogelijk. Dat kan wellicht binnen een keuzestage of een opleidingsonderdeel als Community Service Learning. Werk je nog niet samen met een lerarenopleiding? Stel dan de vraag aan een **lerarenopleiding in jouw buurt**. De lerarenopleiding bekijkt dan of er op jouw verzoek kan worden ingegaan.

BIJLAGE 4

OPTIONELE INSPIRATIE

Hieronder geven we een optionele lijst van inspiratiebronnen weer. Deze lijst is niet exhaustief. Suggesties zijn steeds welkom en worden gedeeld via onze digitale kanalen.

Digitaal onderwijs

- [Onderwijs gaat viraal](#)
- [Richtlijnen VUB](#)
- Contact houden met alle leerlingen tijdens de coronacrisis ([Klasse, 2020](#))
- Afstandsleren organiseren ([Klasse, 2020](#))

Teamteaching

- [Teamteaching: samen onderweg. Een leidraad voor de praktijk](#) (Meirsschaut & Ruys (2018) in opdracht van Steunpunt Onderwijsonderzoek)
- [Filmpje teamteaching](#) (Wetenschap Uitgedokterd vzw, 2020)
- [Babbelkaartjes teamteaching](#) (Arteveldehogeschool & Katholiek Onderwijs Vlaanderen, 2018)
- [Co-teaching: dubbel zoveel leer-kracht](#) (GO! pro, 2019)

Grote onderwijskansen

- [Kleine Kinderen Grote Kansen](#)
- Ideeën voor gelijke onderwijskansen in coronatijden ([KOV, 2020](#))
- Differentiëren ([Klasse, 2018](#))
- Warme relaties onderhouden ([Klasse, 2020](#))
- Kwaliteitsvolle gesprekken voeren ([Klasse, 2017](#))

Wil je meer inspiratie over het inzetten op grote onderwijskansen? Raadpleeg dan de website van **Kleine Kinderen Grote Kansen**. Volg ook de social media-kanalen waar we regelmatig relevante informatie delen. Het lerend netwerk van 21 april wordt bijvoorbeeld volledig digitaal georganiseerd en vind je [hier](#).

Wil je graag een goede praktijk met ons delen zodat wij die verder kunnen verspreiden? Laat het Carolien (carolien@grotekansen.be) en Sofie (sofie@grotekansen.be) weten. We kijken ernaar uit om samen werk te blijven maken van grote onderwijskansen!

Dit zijn de kanalen van Kleine Kinderen Grote Kansen:

- [Website](#)
- [Facebook-pagina](#)
- [Facebook-groep](#)
- [Twitter](#)
- [Instagram](#)

 artevelde
hogeschool

 **Koning
Boudewijnstichting**
Samen werken aan een betere samenleving

 Vlaanderen
is onderwijs & vorming

E-contact

carolien@grotekansen.be
sofie@grotekansen.be

Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen